

Digital informationspärm

Gudhem

Sammanställning av dräktinformation som finns hos Hemslöjden i Skaraborg

Materialet genomgången under 2024 och 2025 av
Birgitta Carlsson – Inventering av vilket dräktmaterial som finns tillgängligt att köpa och uppdatering av kontaktlistor över dräktansvariga för de olika dräkterna.

ViviAnn Andersson – Sakkunnig inom dräktsömnad och dräktskick. Genomgång av det material som finns i pärmarna och färgbestämning av materialprover enligt NCS.

Marie-Louise Alfredsson – Genomgång av det material som finns i pärmarna och färgbestämning av materialprover enligt NCS.

Karin Cronholt – Foto och bildbearbetning.

Maria Bergsten, Hemslöjden i Skaraborg

Denna pärm är sammanställd för att underlätta hantering och översikt av dräktinformation som finns hos Hemslöjden i Skaraborg.

Tack till alla som bidragit med sin kunskap och tid!

Gudhem Kvinnlig dräkt

Kjol

Varp	
Brun	NCSS 6020-Y20R
Inslag	
Röd	NCSS 1060-R

Förkläde

Varp	
Brun	NCSS 6020-Y20R
Inslag	
Blå	NCSS 6030-R70B
Röd	NCSS 1080-R
Grön	NCSS 6020-G50Y
Brun	NCSS 5030-Y40R
Gul	NCSS 2040-Y10R
Gulgrön	NCSS 2050-Y
Vit	
Svart	

Livstycke

Varp	
Brun	NCSS 6020-Y20R
Inslag	
Blå	NCSS 5540-B
Broderier	
Beige	NCSS 5310-Y

Bindemössa

Ljusblå sidentyg		NCSS 1010-B
Blå	2353	NCSS 3010-B10G
Gul	2115	NCSS 2070-Y10R
Vinröd	2193	NCSS 2570-R
Ljusrosa	2214	NCSS 1040-R
Beige	2323	NCSS 1005-Y50R
Lila	2251	NCSS 4050-R50B
Mörkrosa	2216	NCSS 1575-R10B

Schal

Vit	
Röd	NCSS 1580-Y90R
Blå	NCSS 4550-B

GUDHEMS HEMBYGDSDRÄKT

Bygdedräkten tillkom på initiativ av Margaretha Jämtenius, kyrkoherdefru på 1980-talet i Gudhem.

Våren 1986 startades en studiecirkel genom Svenska kyrkans studieförbund. Läs vidare om cirkelns arbete här intill på skärmen.

Särken, vars förebild är den s.k. Toarpssärken, har vissa lokala anpassningar. Krage och ärmudd är broderade i vitbroderi med Gudhemsrosen. Framtill på särken broderar man in sina initialer. Förnamnet på sitt tilltalsnamn, därefter tilltalsnamnet på sin pappa och därefter D för dotter. Ex. G.F.D. = Gunilla Franks dotter.

Kjorteln är röd, vävd i tuskaft. Varpen är brun bomull och inslaget rött ylle. I Gudhem fanns en präst på 1740-talet (komminister Andreas Flodin), vars maka i sin ägo hade en röd kjortel.

Halsklädet är den s.k. västgötasjalen. Består av 1200 trådar i varpen. Inslag och varp i bomull. Färgerna är rött, vitt, rosa och blått.

Förklädet är vävt i munkabälte i olika färger. Förebilden är en kudde, som är vävd 1830-40-talet i Rödesten i Ugglums socken. Kudden har varit ett förkläde från början men vid ett arvsskifte delades det och blev till två kuddar!

Livstycket är i blått ylle, varpen i brun bomull. Vävd i olik-sidig korskyper. Därefter sydd och broderad efter konstens alla regler.

Gudhems dräkten

Gudhemsdräkten

Medlemmarna i Gudhems hembygdsförening beslutade sig år 1986 för att ta fram en hembygdsdräkt för Gudhemsbygden. Man gjorde inventeringar, studerade gamla bouppteckningar och letade i arkiv och samlingar i Västergötlands museum i Skara och i Falbygdens museum. Man tog även del av anteckningar förvarade på Nordiska museet i Stockholm. Några bevarade hela dräkter kunde man inte hitta, men man fick tag på förkläde, hätta, mösslin och tygprover. Man kom också fram till att de dominerande färgerna i bygden varit rött och blått.

Kjolen

I gamla bouppteckningar har nämnts röda kjolar, varför det bestämdes att kjolen skulle vara röd. På museet i Skara finns en låda med tyglappar vävda i mitten av 1800-talet. Dessa tygprover är insamlade av Assar Blomberg, Ugglum. En av lapparna där är vävd med brun varp och med inslag av rött ullgarn. Färgerna överensstämmer väl med Gudhemsdräktens kjol.

Förklädet

Förklädet är en kopia av ett förkläde som tillhört Amanda Ottosson, Näs, Ugglum (1862 – 1942). Inget av hennes barn hade någonsin sett henne använda detta förkläde, varför man antog att det tillhört hennes mor Johanna Andersdotter, Haktorp, Ugglum (1835 – 1878). Förklädet stämmer väl med anteckningar från Nordiska museet, där det står om "bårdförkläden med särskilt vackra bårder längst ner" som något utmärkande för bygden. Förklädet syddes om till två kuddar år 1963 varav en finns bevarad i privat ägo.

Livstycket

Inget livstycke finns bevarat men i uppteckningar står det nämnt att det skulle vara hårt snört och med "små roliga skört bakefter". Modellen kan enligt Ulla Centergran kallas "Svensk västgötastandard". Livstycket liksom kjolen och förklädet är vävda med brunt bomullsgarn 16/2 i varpen och entrådigt ullgarn som inslag.

Särken

Ingen särk finns bevarad, därför valde man på inrådan av läns museet i Skara att välja att sy "den allmänna Skaraborgska särken" i halvlinne. Förebilden kommer troligen från Björketorps socken, Bollebygds härad. På halskanten är Gudhemsrosen broderad i vitt. Motivet har man hämtat från en bevarad reliefhalva från Gudhems klosterkyrkas portal.

Bindmössan

Bindmössan är av siden broderad med tambursöm. Originalen har tillhört Anna-Stina Andersdotter, Rödesten, Ugglum, den förvaras på Falbygdens museum.

Mösslinet

Mösslinet är knypplat och originalet kommer från Broddetorp. Det finns på Skara museum.

Strumporna

Strumporna är vita fabriksstillverkade bomullsstrumpor. Enligt anteckningar i Nordiska museet "voro de vita"

Halsklädet

Halsklädet är vävt rutigt i rött, blått och vitt bomullsgarn. Enligt anteckningar i Skara museum skulle huvudduken helst vara rutig och ofta i rött och blått

Gudhemsdräkten

Arbetet med hembygdsdräkten är nu i full gång. Vi har under december haft ett intensivt arbete med att varpa garn och sätta upp vävar. Efter nyår kommer vi att börja vävningen av tyget till dräkterna.

Jag ska nu försöka med ord beskriva hur Gudhemsdräkten kommer att utformas.

Vi använder brun bomullsvarp (16/2) i kjol, väst och förkläde. Inslag till kjolen är rött ullgarn och till västen mörkblått ullgarn. Förklädet väver vi upp exakt som det gamla hemvävda förkläde från 1830-talet, som vi fått låna från Berta Ottosson i Skultorp. Förklädet är vävt i Gudhem. Bottenfärgen är mörkblå med smala ränder i rött vitt och gult upptill och en bred bård nedtill i färgerna rött, vitt, gult, svart, ljusbrunt och svagt grönt. Några av ränderna är vävda i monkabelt, ett gammalt västgötskt vävsätt.

För bara några dagar sedan fick vi genom Eva Sundberg på Länsmuseet i Skara upplysning om att en låda med tyglappar fanns till påseende. Det var tygprover från Gudhemstrakten, vävda i mitten av 1800-talet. De hade insamlats av Assar Blomberg, Ugglum. Museet hade nyligen fått dem i sin ägo. Det var mycket värdefullt för oss i vävcirkeln att få se dessa prover. En av lapparna var vävd med brun varp och rött ullgarn som inslag. Färgerna överensstämde nästan exakt med vårt kjoltyg.

På Museet fick jag också tillfälle att gå igenom en förteckning över mans- och kvinnokläder i Västergötland från första hälften av 1800-talet. Från Gudhems Härad fanns flera beskrivningar av kvinnodräkter.

Vi kommer att ingående studera dessa beskrivningar och med ledning därav anpassa sömnaden.

Ett genomgående drag i dessa beskrivningar var, att det skulle vara äkta färger helst i rött och blått. Med äkta färger menades att tyget skulle vävas av redan färgat garn. Kjolorna skulle vara fotsida med ett slätt parti fram och rynkas bak och på sidorna. Livstycket var åtsittande och lite utsvängt nedtill samt snörades framtill men inte helt samman. Kvinnorna bar vackert broderade hättor med mösslin. Vid kyrkobesök knöt de ett huvudkläde om huvudet så att bara mösslinet syntes. Huvudduken skulle helst vara rutig och ofta i rött och blått.

Förklädena var färggranna och särskilt bården nedtill. Istället för ficka hade man en liten påse, som med band fästes om livet och hängde innanför kjolen.

Beskrivningen av förklädet och färgerna stämmer väl överens med det

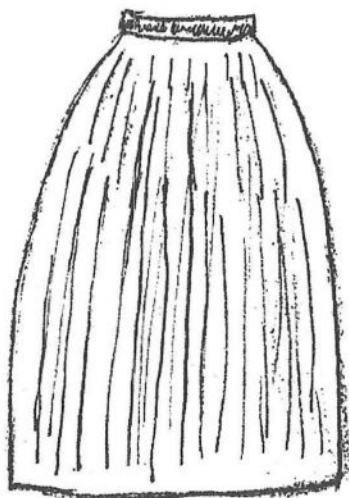
förkläde vi har som förlaga. Även vårt färgval i övrigt tycks stämma bra överens med den gamla beskrivningen.

Vi kommer nu att göra uppehåll med vår vävning under jul och nyår och fortsätter sedan med arbetet på Gudhemsdräkten.

Margareta Jämtenius
Margareta Jämtenius

Skiss till skjorta

Skiss till kjol

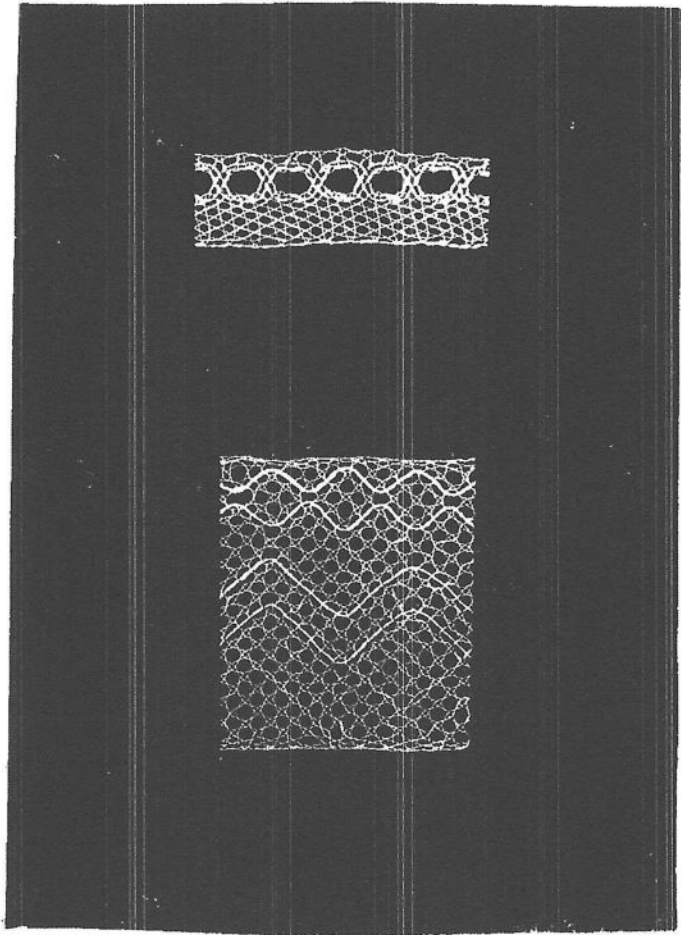

*Förslag till
Gudhemsdräkt*

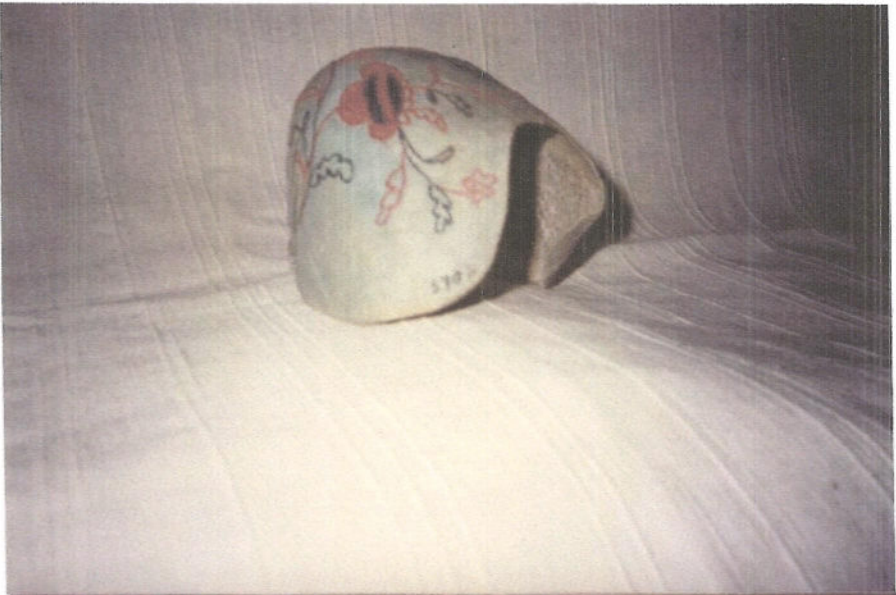
Inger Thorseins farmors mor

42
Upper portion + 45ft piece of lace design

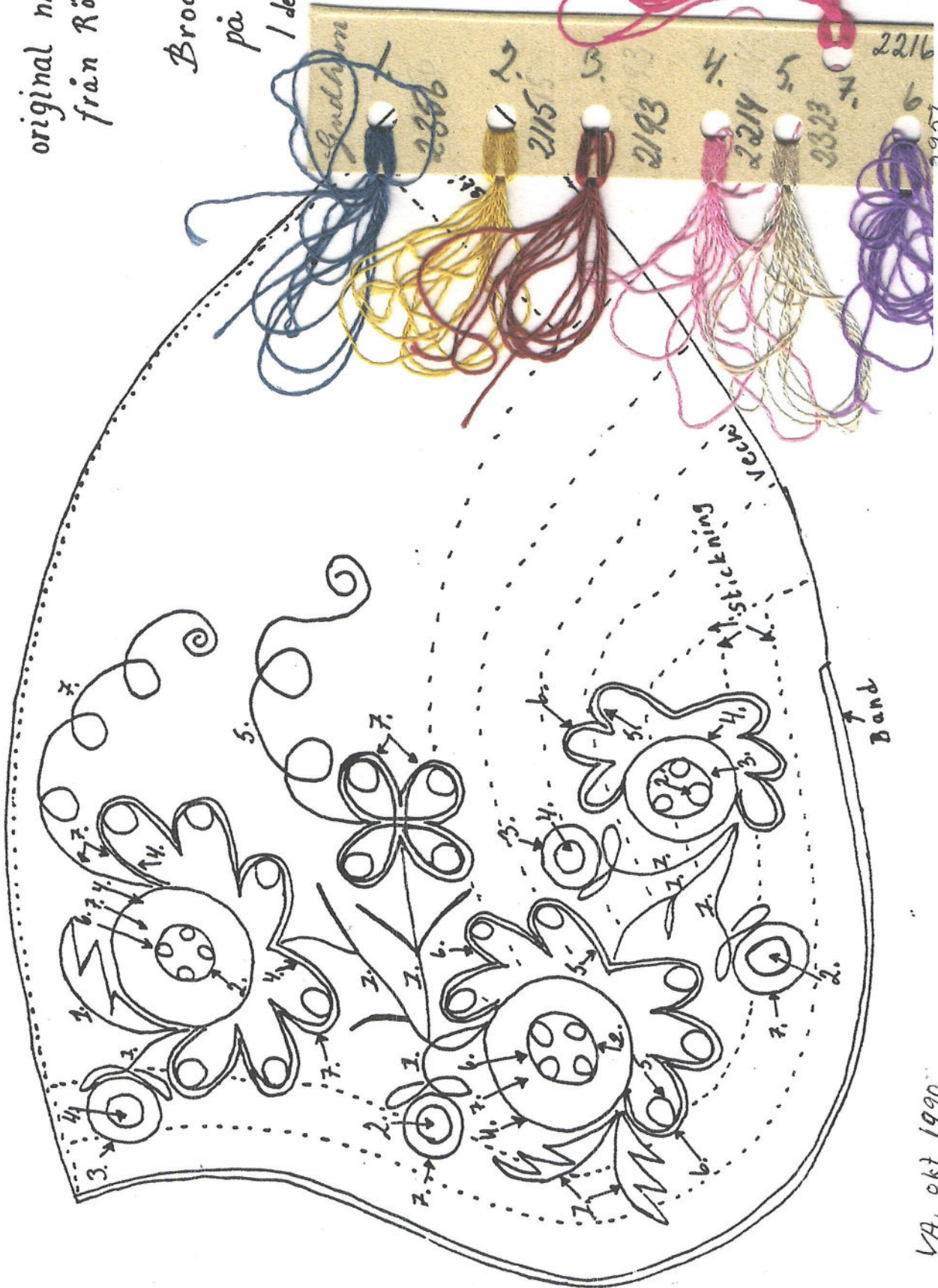

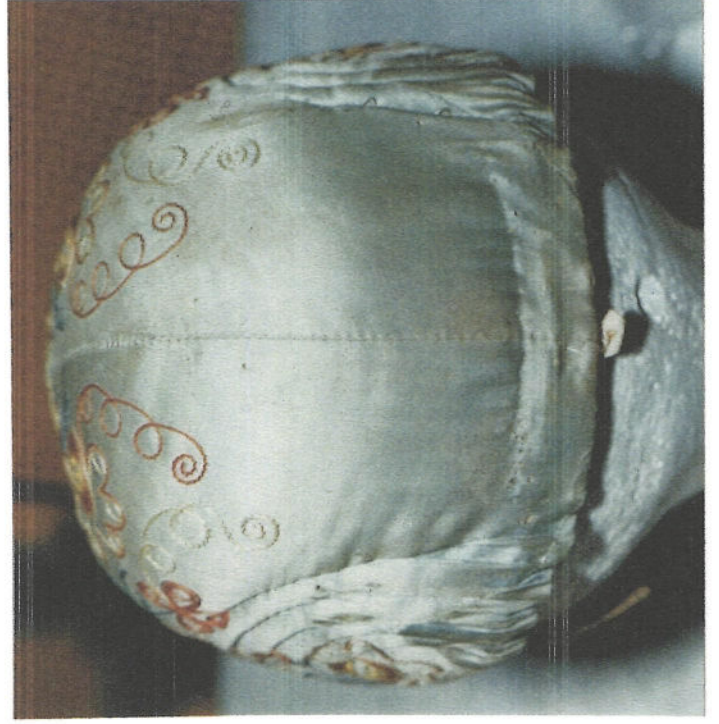

Bindmossa Gudhem

original nr 216 Falbygden M.
från Rödesten. Ugglum.

Broderad med tambursöm
på ljus blå siden med
1 deltråd silke, kedjestygn.

Gudhem.

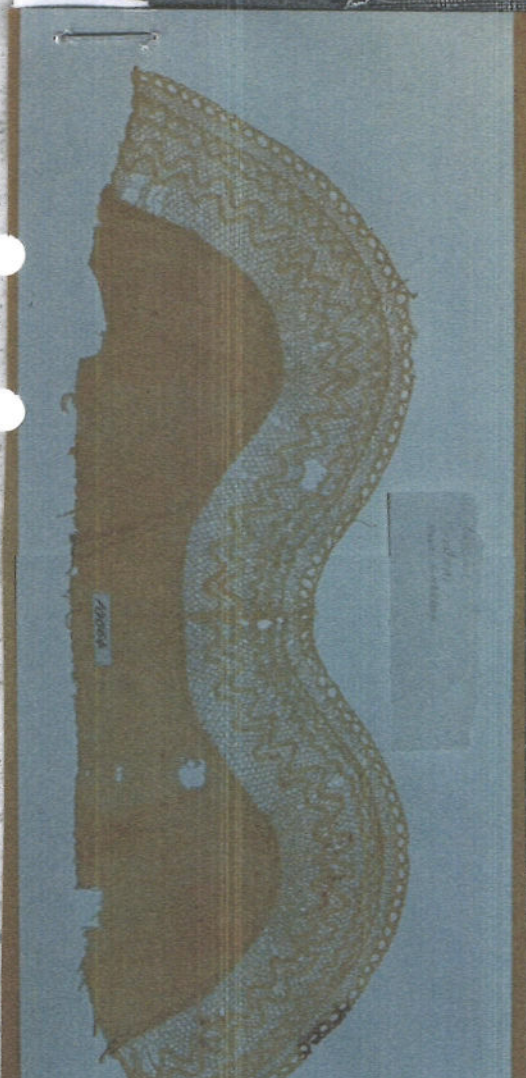
original. nr. 216.

Falbygden's Museum

från Rödosten

Ugglum.

Mösslin nr. 10664
Skara Museum Vg.
Broddtorp Gudhems hd.

MA. okt. 1990

Till dräkten bestämdes att man skulle bära vita bomullsstrumpor och på fötterna svarta träskor eller svarta skor.

Bindemössan är sydd efter ett original från Rödesten i Ugglum. Sysätt är tambursöm. Den är monterad av Vivianne Andersson från Skövde. Till mössan bär man ett mösslin, som är knypplat efter ett gammalt mönster framtaget med hjälp av Skara museum. Härstammar troligen från Broddetorp i Gudhems härad. Knypplingen av spetsen har utförts av en dam från trakten.

Cirkelledare vid sykursen av bygdedräkten har varit Ulla Johansson från Mossagården, Kälvene utanför Falköping. Hon skall ha många Gudhemsrosor för sin värdefulla kunskap och all den fina hjälp, som hon bidragit med!

Gudhemsbygdens hembygdsdräkt

Den 29 oktober 1986 startade vi, 7 damer från Gudhem med omnejd, en studiecirkel i folklivsforskning.

Studiecirkeln har gått i SKS:s regi och vi är samtliga medlemmar i Gudhemsbygdens hembygdsförening. Vårt mål var att ta fram en hembygdsdräkt för Gudhemstrakten.

Utgångsläge: Det är ej känt, om Gudhems härad haft någon bygdedräkt någonsin. Ingen, som vi har varit i kontakt med, har kunnat ge några som helst upplysningar därom.

Arbetsätt: För att skaffa oss så mycket kunskap som möjligt om folkdräkter, började vi med att studera Ulla Centergrans och Kicki Kirvalls bok: Folkdräkter förr och nu.

Vi har sedan gjort studiebesök på Falköpings museum och på Länsmuséet i Skara. Guide på muséet i Falköping var Kerstin Arnesson, som visade oss muséets samlingar av kläder. Tyvärr fanns inget från Gudhem. Det enda som fanns var förkläden från Bjärka, Borgunda, Broddetorp, Segerstad och Sjogerstad samt ett mösslin från Broddetorp.

Guide på Länsmuséet var Eva Sundberg-Jonsdotter. Det enda vi fann där, var ett förkläde i mörkblått och vitt från Falköping och en uppsättning dockkläder från 1800-talet.

Vi har sedan gjort egna efterforskningar i bygden. Gamla fotografier har vi tittat på och samtalat med äldre människor angående dräkttraditioner i äldre tid.

Fru Signe Svantesson, Rödesten i Ugglum, har varit oss till stor hjälp. Hon har deltagit i en av våra sammankomster och har då förevisat en mängd äldre kvinnokläder. Hennes släkt har bott i Ugglum i tre generationer. Det vi fick tillfälle att studera var främst kläder, som tillhört hennes mor. Det var en brudklänning, flera kjolar, dräktjackor och förkläden. Allt från sekelskiftet eller ev. något äldre.

Den 26 augusti träffades vi åter för att planera höstens arbete. Vi bestämde oss för att göra en sista efterforskning på ett par ställen, som vi fått tips om. Detta gav tyvärr inget. Den 28 september åkte vi till Länsbiblioteket i Skara för att söka i bouppteckningar från början av 1800-talet. Per Forendal var med oss där för att hjälpa till att tyda den svårlästa handstilen på mikrofilmerna. Vi kunde inte finna några enhetliga beskrivningar på kvinnors kläder utan det varierade mycket.

Så långt Margaretha Jämtenius' anteckningar angående studiecirkeln om hembygdsdräkten för Gudhem.

Ett hemvävt förkläde från Signe Svantesson har vi särskilt intresserat oss för. Det är mörkblå botten och tvärrandigt med en bred bård nedtill.

Beskrivning: Bottenfärg mörkblå. I randningen ingår färgerna ljusblått, syrén, rosa, gult, vitt, mörkgrått och turkos.

Material: Bomullsgarn till inslag och bomullsvarp.

Vi har i Blomqvists vävkatalog funnit nästan samma färgtoner.

Två andra förkläden har vi också fått se på. Dessa har tillhört Maria Johansson, Sjöhaga. Det ena med vit botten och rosa tryckt mönster i tvärrandigt. Det andra också med vit botten men med blå ränder på tvären. Det senare är hemvävt.

I maj 1987 hade vi kommit så här långt i vårt arbete.

Vi inbjöd Lisa Melén, hemslöjdskonsulent i Lidköping, till vår sista cirkelträff före sommaruppehållet. Vi presenterade vårt material för henne. Hon hade med sig en del material och även foton över olika hembygdsdräkter. Hon beskrev, hur hon hade gått till väga för att arbeta fram en hembygdsdräkt. Vi fick många goda råd i vårt fortsatta arbete. Fru Melén kom även i fortsättningen att följa vårt arbete och kunde hjälpa oss.

I början av juni fick Ingrid Antonsson (cirkeldeltagare) kontakt med Berta Ottosson, Skultorp. Hon hade tidigare bott i Näs, Ugglum. Fru Ottosson berättade, att hon i sin ägo hade en kudde, som var sydd av ett förkläde omkring år 1840. Förklädet var i hemvävt ylle, mörkblå botten, upptill smala ränder i rött och nedtill en bred bård i bruna, gröna, svarta och gula färgtoner. Förklädet skulle ha tillhört en kvinna, som hette Johanna och hon skulle ha bott i Haketorp, Ugglum.

Fru Ottosson visade även några andra klädesplagg: en svart brudklänning från sekelskiftet, tre svarta schalar och även ett förkläde med ljusgul botten med bårder i rött och blått.

Vi fick låna med oss kudden hem över sommaren för att till hösten närmare studera färger och material.

Gudhemsdräkten klar till midsommar?

Bodil Pettersson och Betty Pettersson syr på Gudhemsdräkten under solöppning i ledning av Ulla Johansson i mitten på bilden.

Gudhemsbygdens Hembygdsförening har nu kommit en god bit på väg med sin bygdedräkt. Målet för de fjorton som syr Gudhemsdräkten är att bli klara till sommaren med själva dräkten. Huvudbonaden, den så kallade bindmössan, skall de börja sy till hösten. Några av dem som syr dräkten tänker inviga den vid midsommarfesten i Föreningsorp.

Gudhemsbygden har tidigare inte haft någon egen bräde-

dräktens förtälsade. Därefter har de sedan vävt så lika detta lyg som möjligt och på så sätt fått fram färger som stämmer bra med modellen.

• Röd kjol

Kjolen är röd och vävd i halvylle med brun varp och rött inslag.

— Vi tog reda på att en prästfru här i Gudhem någon gång på 1700-talet ägde tre röda kjolar. Utifrån detta beslut vi i sygruppen att dräkten skulle ha röd kjol, säger Margareta Jämsstenus, nuvarande prästfru i Gudhem.

• Särken

kommer att snöras fram. I livstycket skall man sätta fjädrar så att det blir en bra passform. För övrigt skall livstycket vara enkelt utan broderier. Till livstycket får var och en först göra ett personligt mönster.

• Bindmössan

Huvudbonaden, bindmössan har de ännu inte börjat med, men den kommer att bli i ljusblått sidan med broderier i rött och vitt. En sådan mössa kommer ursprungligen från Gudhemsbygden.

• Vävt själva

Var och en har vävt tyget till sin dräkt. Hela framtagningen av dräkten har skett i studiecirklar med Sveriges kyrkliga studieförbund, SKS. Britta Willbo undervisade i vävtekniken. Ulla Johansson från Falekvarna lär ut konsten att sy en bygdedräkt.

— Vi hade turen att kunna knyta Ulla till våra cirklar. Hon kan lära den mest okunnige att sy rätt, säger Margareta berömmade.

BARBRO OTTERSTEN

summaristen i Foren- torp.

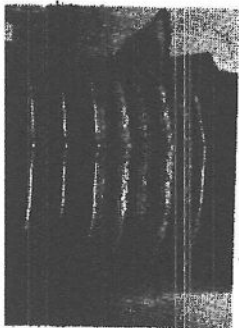
Gudhemsbygden har tidigare inte haft någon egen byggedräkt. Dräkten som man nu håller på och syr har tagits fram efter ett forskningsarbete som inleddes för fyra år sedan. Det var efter det att hembygdsföreningen bildats som idén kom upp att man skulle ha en egen byggedräkt i Gudhem.

• Margareta drog igång

Margareta Jämtenius var den som drog igång det hela. Hon fick snart med sig andra intresserade Gudhemsbor. Bland dem som inleddde arbetet med att forska efter en förlaga till

Cirkelledare Ulla Johansson hjälper Berit Pettersson från Gudhem med att nåla in mönstret till dräktens livstycke. Var och en får göra ett personligt mönster.

Margareta Jämtenius visar förkläde och kjol till Gudhemsdräkten.

dräkten var förutom Margareta, Berit Pettersson, Betty Pettersson och Ingrid Antonsson. Efter noggrant sökande bland gamla hemvävda tyger fann de en kudde som var vävd på 1830 - 40-talet någonstans i Uggjum. Detta kuddtyg blev förebilden till

tenius, nuvarande prästfru i Gudhem.

• Särken

Särken, överdelen, är den allmänna skaraborgska särken i halvlinn som man valt på inrådan av länsmuseum. På särken finns gudhemsrosen i vitbroderi. Motivet har man hämtat från den bevarade reliefhälvan från Gudhems klosterkyrkas huvudportal som föreställer kungskapsens träd och i vars slingrande bladverk rosen finns.

• Livstycket

Livstycket står i tur att sys. De flesta i gruppen är i det närmaste klara med förkläde, kjol och särk. Livstycket blir i blå oliksidig korskyper och det

Inger Torstein får hjälp av Ulla Johansson och Britta Willbo med att justera mönstret på särken.

Gudhem får egen hembygdsdräkt

Bygdedräkten i Gudhem blir vertikalitet. På måndagen satte deltagarna i SKS studiecirkel under ledning av Margareta Jämtenius igång arbetet i den bitvande pastorsexpeditionen intill Gudhems kloster. Det är än bara arbetet med varpen som pågår men efter två år börjar vävning av dräkten i rött och blått.

Efter ett och ett halvt års forskning har några av kvinnorna i Gudhemsortens hembygdsförning nått resultat. Ett förklädesom vävts i Gudhem på 1830-talet som hittats. Det var Berta Ottosson i Skultorp som hade en kudde med originalväven till förklädet. Ett bårdtyg med blå botten och röda ränder.

Museibesök

Hästen se pågick en studiecirkel för att få fram material till en bygdedräkt. Deltagarna besökte Falbygdens museum och Länsmuseum i Skara. Man tittade på gamla bouppöckningar och besökte äldre i bygden. Det har trotsigtvis aldrig funnits en bygdedräkt eller hembygdsdräkt i Gudhem.

— Närheten till allfartsväg har nog haft sin betydelse. Folk har följt modets växlingar och har inte hållit på det gamla trots att Gudhem är en gammal kulturbild, säger Margareta Jämtenius. Hon säger också att det aldrig kan bli fråga om en godkänd folkdräkt men en hembygdsdräkt skall det bli. Medlemmarna i cirkeln skall väva var sin dräkt.

Röd kjol

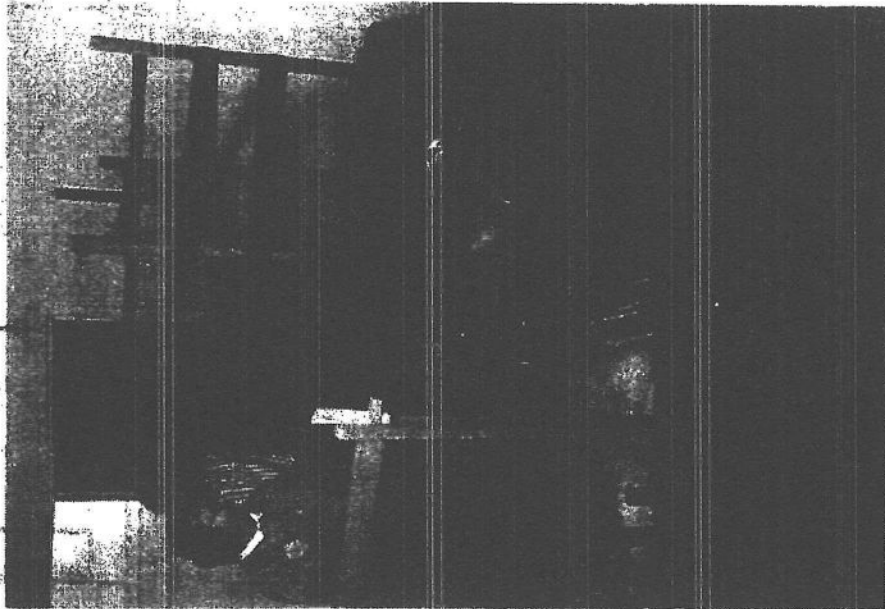
Kjolen blir röd, livstycket blått och förklädet blått med röda ränder. I en bok om västgötaprästets bouppöckningar av Carl-Martin Bergstrand står att läsa: Könnamistern Andreas Fiodius i Gudhem make, död 1742, hade ägt en röd raskt kjortel, en röd klädeskjortel, en polimets dilo, en svart mössa, två vita förkläden, två kartans förkläden, ett tryckt dilo,

en soffjäder. Säkert hade hon även haft någon kofta och helt barfota hade hon nog inte gått, men därom vet ej bouppöckningens att upplysa. Prästfrun hade alltså ägt tre röda kjolar och röd skall bygdedräktens kjol också bli. Tyget blir kypertväv i halvvalle.

Men nu återstår allt det praktiska arbetet. Fyra vävstolar har deltagarna till sitt förtogande i huslängan som församlingen köpt intill klosterruinen. Ett hus där pastorsexpeditionen så småningom skall inrymmas. Till maj nästa år skall tygerna vara färdigvävda och i mitten 1988 skall dräkterna syas. Margareta Jämtenius räknar med att dräkterna kommer att vara färdiga till maj 1989 och den sommarens kommer midsommarfestligheterna att bli ännu färggladare.

Kenneth Selke

Stående vid varpen: Britta Willbo, Solveig Persson, Inger Antonsson och Margareta Jämtenius. Sittande: Elsa Karlsson, Bert Pettersson och Brita Larsson. Birgit Johansson och Betty Pettersson saknas på bilden.

Första Gudhemskirkehuset skall vara klar 1989

Till midsommar 1989 skall historiens första Gudhemsdräkt vara klar. Om allt går enligt planerna. Arbetet med att plotta fram en byggedräkt är ett grannliga arbete och när man som i Gudhemsfallet inte har några kända förebilder att gå efter blir arbetet än mer tidskrävande. Men för den skull inte mindre intressant.

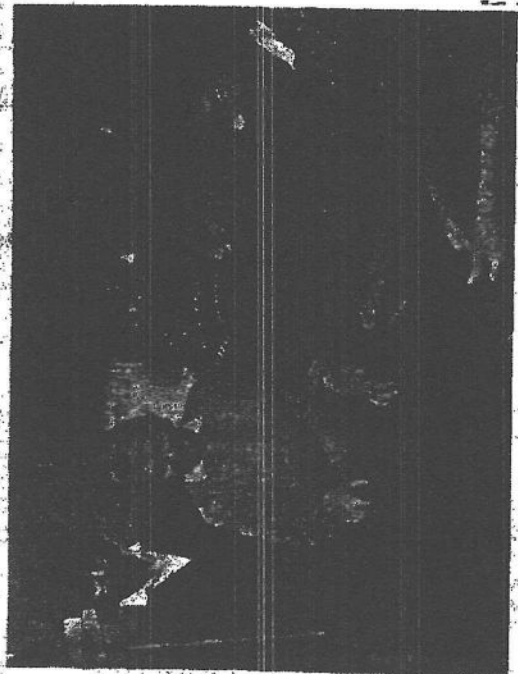
Det har den studiecirkel i regi av Kyrkliga studieförbundet fått erfara som alltså sedan 1986 arbetat med att skapa en ny gudhemsdräkt.

Det har blivit många besök på museer, det har blivit att gräva i gamla protokoll, att intervjua äldre människor, helt enkelt ett gediget forskningsarbete.

• Blå, röd, brun...

Nu har man kommit så långt att man vet hur dräkten skall se ut, att västen eller livstycket kommer att vara blått, kjolen kommer att vara röd och varpen i hela dräkten blir brun.

Troligtvis har det aldrig funnits någon byggedräkt i Gudhem och den nya dräkten kommer troligen eller aldrig att godkännas som byggedräkt men väl hembyggsdräkt.

Solveig Pettersson, Britta Willbo, Margareta Jämtenius, Ingrid Antonsson, Betty Pettersson och Elsa Carlsson är sex av de nio som nu håller på med arbetet att skapa en ny Gudhemsdräkt. (Foto: Dan Nilsson)

• Fyra vävstolar

Fyra vävstolar har deltagarna till sitt förfogande i huslängan som församlingen köpt invid Klosterriihen och under ledning av Margareta Jämtenius, entusiastisk cirkeledare går nu arbetet vidare. Det blir säkert anledning återkomma.

LARS ÅKHE

Klädedräkten omkring 1860

Upptecknat 1932 efter August och Stava Abrahamsson, Bestorp, f. 1846.

Stavas mor, född anno 1811, har berättat för henne, hur folk var klädda i början av 1800-talet, varjämte Stava själv talar om, hur särskilt kvinnfolkens kläder sågo ut i hennes barndom, som inföll på 1850—60-talet.

Di hade *fårskinnskjola*, kantade med rött eller grönt vadmal i min mors ungdomstid. Så hade di ena tröja av skinn, som hängde ihopers med kjolen, och därför sa di *fårskinnskjola mä skinntröja*. Till en början räckte bara tröja te midjan, å då hade di ena *gjol* ikring livet — ännasom ett bälte. Men sedan blev tröjan längre, å då kallte di'et för *skinnskofta*, men då va di tvungna te å sätta ett bräm ner-té eller ena *ullakant*, som di kallte "*bjäss*". Därför hette det alltid "*skinnskofta mä bjäss*", när de skulle va fint.

Om di hade hemmavävda kjolar, skulle di va "*ännarandiga*", d. v. s. väf-ten skulle vara ned. Di va *sia* och breda med fastsydda överliv.

Så hade mor också ena *tröja mä skört* — hon hängde på vinnen hemma i många år, så jag bruka allti fråga, när hon hade haft den på seck. De va såna små roliga *skört bakätter*, bara små, ännasom en liten *murre*. Men den tröja var av *tyg*.

Ute på vintern hade di först en tjock *kjortel* av vadmal, di kallte *kolten*. Den var fodrad invändigt med tyg, svart eller brunt med en tröja, som var fastsydd och med ett bälte eller linning kring livet. Skulle det vara riktigt fint, hade de ett silverspänne där fram på bältet. Över axlarna hängde en lös krage, som räckte ned till halva armen.

På huvet hade di "*mössa med lin*". Där va ännasom ena svacka i mössa uppepå över mitten, och den satt åt på huvudet, så di behövde ingenting unner tjäka. Där var ena gumma neråt *Gudhem*, som va slängder i att göra såna, och hon hade beställningar jämt. Linet drog di fram, så det skulle synas i pannan, om det skulle vara fint. När di gick te kyrkan, hade di allt

lin = T. 11.

82

Anna Kung, i lin, med lin

Anna Kung, i lin, med lin

Sia: Sida

*Sia
Bredning*

att göra dem. Ibland kunde där vara ett spänne av mässing eller också "satt dar ena lita docka uppepå". Skorna hade bottner av näver emellan sulorna, "men så hällde di allt ute väta, lell".

Mansdräkten (efter August Abrahamsson).

Min hustrús far hette Per Gabriëlsson, och han var född här i Nordgården 1806. Han hade ett par renskinnsbyxor, som gick till knäna, hängande i ett klädskaåp, minns jag. Men jag såg honom aldrig ha de byxorna på sig, fast jag hörde, att han sade, att han burit dem i sin ungdom och när han gick och fria. Di hängde där både länge och väl, men så tyckte mor, att hon kunde få dem, och det blev så, att hon skickade ner dem till stan till en handskamakare, som gjorde rediga handskar av fars byxor. Det är de enda korta byxor jag sett, men i början på 1800-talet skulle de allt haft sådana tämligen allmänt.

Jag har alltid haft långa byxor, och de fick jag, när jag läste mig fram, fast de räckte nästan ned till foten, de jag hade förut också.

Då fick jag hängsle också för första gången, som mor min sytt av tyg och som gick i kors på ryggen.

Stora karlar hade "tröja" eller "jacka", och skulle det vara fint, bar de "skörtarock". Ja, min gamle skörtarock hänger här allt än i en skrub. Det var en finrock, som bars under ytterrocken och hade knappar i två rader. På den tiden fanns det rätt mycket ståndkragar på kläderna. Min "brudgumaväst" har jag allt kvar också, måtro, fast det är 65 år sedan jag och Stava hade bröllop. Den är utav silke, men "hu hade inte brytt sig om att sy nåra roser på'en", och de fick gå i alla fall.

Träskor bar de allt förr mycket. Träskomakare fanns mest i var by, men nu finns det inga, ty det är ett yrke, som går bort. Annars var det rediga skor, att ha i arbetet. Ibland gjorde de *träskostövlar* av dem. Det kunde fruntimmer också använda, när de skulle vara med och sprida ut gödsel. Då tog de ett gammalt stövelskaft, som de spikade på träskorna.

Ja, det var sant, jag skulle kanske tala om, att i min barndom hade fullväxta karlar en slags "*lämmabyxor*", som knäpptes vid sidan och med en lämm fram, men det blev sedan bortlagt.

E. U. 5495

NORDISKA MUSEETS ARKIV

Landskap: Västergötland

Härad:

Socken: Facköpingsöstra.
(Orten där det nedan omtalade förekommit.)

Medelarens namn och adress:

Medelaren: Hilding Svensson, Facköping

Svar på frågelista (specialfråga) nr. 38.

Ämne: Dräktskicket i västra
Sverige

Personens namn, adress, födelseort och födelseår:

Fröken Lotta Johansson, Tomten, Facköpings
östra landsförsamling; Facköping, 84 år; född
1847 i gården; där hon bott hela sitt liv.
Föräldrarna ägde och den lilla gården. Hennes
fader) köpte den 1800. Han hette Johannes Olofsson.
Farfadern hette Nils Olofsson och farmodern,
efter vilken hon synes ha de flesta uppgifterna,
här melan hette Inga Brita Nilsson, f. 7/5 1811.
Gården - Tomten - inköptes sagda året av en
läroverkshövding, afzelius; tillhörande den bekanta
västgöta släkten.

Lotta, (hennes syster nu död och broder) ^(och broder) ha ägt
gården tills d. n. De ansågos lömsägare men
gammalmodiga. Några nymodigheter - så i
förhållande, inga ändringar heller. Under kris-
tiden ansågs den som hövligt. Heltar d. n. fångas
aldrig. Skapas utan skulle gälvols av ålder.
Brodern var singelärare vid Facköpings samskola.
- ett stort original.

Menmodräkten: (medla och förra, sätilen a.
Kjolen var av hemmeväft, randligt bygg, 2)°
ov hemmaspunnat. Körgaru (lin). Det
dyligt garn till narp, men ullgaru
väft.

Tygget skulle helst vara "äktaröth" st.
äktablätt; d. v. s. gånad färgat i

De hade fröja och kjol med små

Kjolen hakades upp och fast i fröjan.

"kaki och kysk". Sprundet var vidt vis.

"Kjol och fröja" hette det alltid.

Den föra var "stättet från och rygna" stides

ibak. Skoning-togs av annat tyg.

Med stölen blev kjolen allt vidare och

till ("siare").??

I stället för hida hade man en rygd på

som meddelat ett band om hinet hängdes in

för kjolen.

inkjolar På nunnan hade man "skinnekjolar"; g.

av tre färskinn med uttel "kvarittann

och särskild beredda. De hade linnin

nyttill och var jämsida samt i g

dade.

Flera kjolar buros smidigh; somliga i

en 4-5 st. under varandra.

lycke Livstycke var ofta av berett skinn. ov. st.

förrett med linnefoder; skinnat var g

till färger äldes som rädans där.

krällhandskar; de hade lörr. Det var

särskild berett härför. Det kopades i

snöre - snörades med s. k. snörnåla g

Tröjorna vara särskildt fina och ofta av
skinn. De knäppes med "kapa och bysk".
De hade tre ryggsömmar med neck nedtill.
Såms knäppar, vara dessa små, av ^{små} trä, klädda
med tigg.

Om kalien bars ett kalskölde, som stäcks
med under höjari; så att denna knäppes
utårför. Det var alltid rikt och tunt; antingen
giltt broderat eller också blommit, "rosat"
tyg. Var det hembroderat hade utskuland
rött garn använt.

Förklädet var av raudigt linne med bårder.
Man sade: "bårdförklä"; "ridenförklä" eller
"raudligt förklä". Bårderna vara särskildt
vackra medtill. När de användes, var det
därför viktigt för näverkan att kunna
"lägga bage", hade när hon använde bården
och för den, som syddes; när det gällde
rynkorna; by förklädena rynkades natur-
ligtvis upp till.

Det var knutet kring midjan med
silkeband.

Det var inte många som hade mer än
ett; men då var det gränt.

Särken hade överdel av linne tyg
och nedre del av "hemväff", groft blaggarn.
De vara vara fastlydda i varandra; men
det lanns de, som hade lösa och så.

Sunderärmarna vara lösa och knötes kring
^{armhållarna}
händerna med snören och knäppes

Kvinnodräkten (forts)

Klämning

Så turo kvinnorna vintertidens i början av 1800-talet något, som de kallade pälsklämning. Den bestod av tröja och kjortel och motsvarade ielvämda plagg; men var av skinn. Jag känner inte mer till om den är ett den var ryddt ^(som tröja och kjortel) likadant; men min mor brukade tala om den.

d

Kolt hette ett kvinnoplagg, som bars ute i arbete på jorden. Den var eftermittande och hade band om midjan samt var lång och förredd med liten krage.

Så har jag hört talas om en slags kappor framtimmerna hade för längredan, vilka var förredda med huv.

Spjeln har jag aldrig - last född 1847 - såvint tröja och kjortel, utan klämning; ty dessa började komma i bruk på 40-50-talet.

...adon

Det var ungefär samtidigt med att de första sommerskorna började drivas ut till ytt. Den första sådan jag minns var en fru Bergendahl, som i början på 1860-talet, åtog sig ämnad för andra i Tackörping. Hon var också den första, som skaffade rymskinn här på orten.

Syddes inte kläderna hemma var det att gå till "Nikka-Johan" i Lutha och få nytt sin klämning eller vad en behövde. Han var rochenskiädelare där och sydde till exempel hinn - som manskläder.

ämnar knäppas.

lar

Vantarna vara hanklidade, antingen h.
eller s. k. fängervantar. De hade och en
sna bräder på yttre sidan

umpor

Strumporna vara mest vita till färg.
Och som knäet satt ett hennäppl långt
peband i bråkiga färger. Hade man ha
hars och iackar i dessa och då var
innehållningen
sådana fina.

isa

Mössan. Man sade "mösse i lin".
"Den hade lin med yttre i silkeham
De fingo beställa av råden, som var
skumiga därtill och vara alltså varsin
bräderade.

uddkåda

Så hade man köpta källor av bygg m
"små rör" innehållande i bygget, men det är
långt utom så det var inte i min tid
I vardagskläder var man hennedklädd
knöts "inner byåka" (hakan). Schaleten
köptes av "knallar", "i de fresta" alltså
ibland.

ika

"När jag näste upp hade fint folk
kor av silketyg. En rådan fick jag en
fråkan på Redbergas (herrgård i Marka o
jämta en klänning, och det gick jag
och stälde i."

Högskolsdräkter (kvinnor -)

Söndagskläderna vara likadana som när
dräkter, bara kilt "aulessare" i kvad.

Konfirmationsdräkter bestod av svart
klänning utan krage. Alla vara höra
Vid detta tillfälle fanns en del, som så
rättas upp håret, och i några fall efter.

Bruiddräkten var, så länge jag min
skilka, svart videnskänning med
mynturerna och slöja.

Söndagsdräkter var svart klänning
dubbla vita kragar och vita fördr.

Bruiddräkten

Dopdräkter gick alltså i lära. Det var
inte många, som hade råd att ny i
Lotta hade skinnkofta med hjul
och kräva (se förut), när hon var en
är gammal. Krävan hade hon fått av
herrkapsfolk, och när den gick rån
nydtes en likadana

Så har jag hört tales om, att berlarna för
skulle haft rocher med "Kapischong", ut.
de hade en slags långa pålar, som de
"långpälvar".

sär.

Meddel

/ ner

vägar

Fästnägävor.

Imin barndom skulle fästman och fäst-
mö ge varandra "gävor". De vara nästan
alltid desamma, men det kunde naturligt-
vis vara skillnad i pris o. d.

Sagor

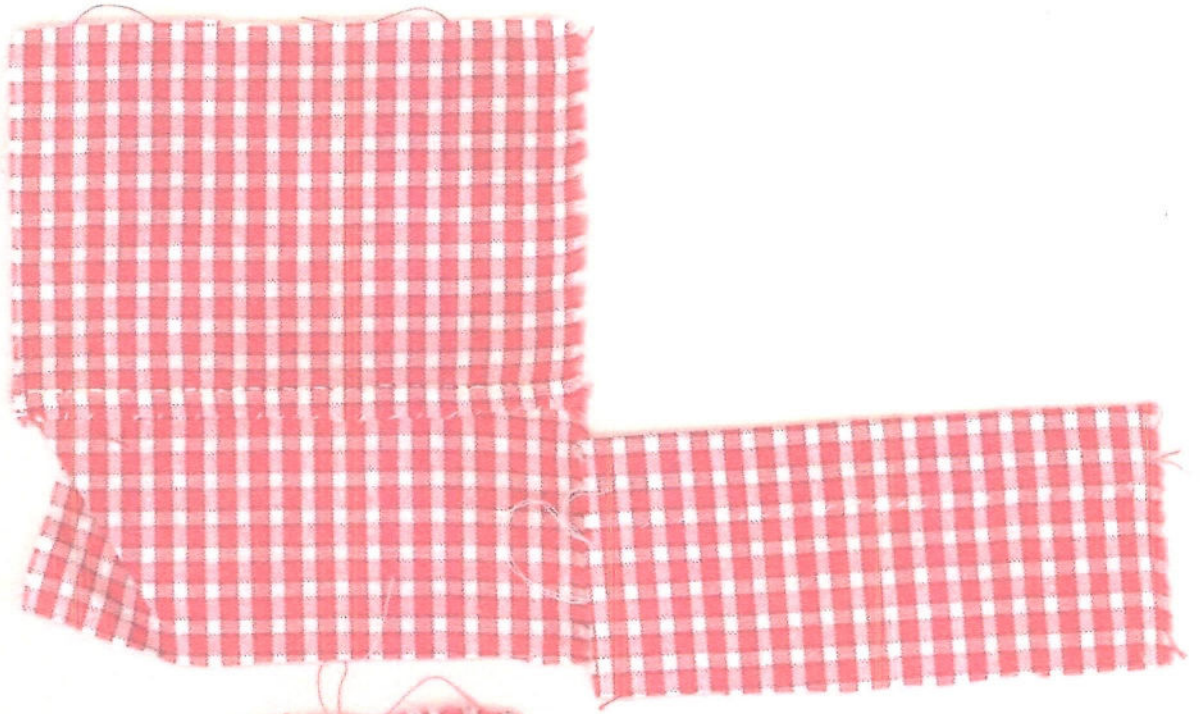
En fästmö borde få:

"Kandilar ä bok (psalmbok)
eau de cologne
en dose för karameller
ä en fin handduk".

Mormor eau de cologne flaska har ja
kvar. Den ligger i ett litet fodral av...
och papper. Mormor hade också fått en
fin ark av läder i form av ett litet utsk-
lit i en psalmbok. Den skulle ha ha
hitt att förmars ringar och mycken
i.

Fästmannen skulle i gengäld ha
"full kläddel", vilket innebär att fästman
skulle ha näpt tyg till kortbyxor, linne till
underkläder, stichat strumpor m. m.

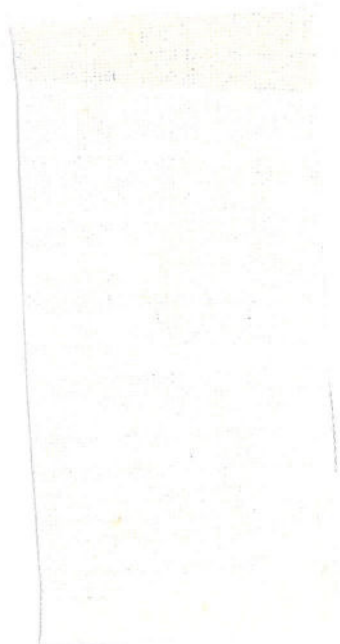

Gudhem. Tygprover

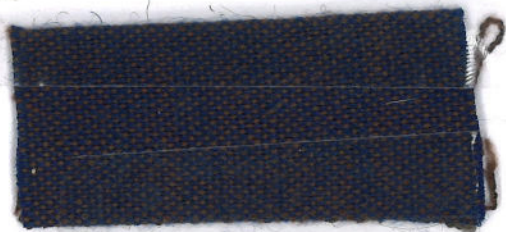
Kjöl Bergå Färg 2058 Möbelgarn NM 6/1

Kivstycket

Förkläde

Mösslin

Garn till mössa

